

Orimliga löne- skillnader i Norrbotten

Foto: Tobbe Nilsson / SCANPIX
Luleå strandpromenad

Inledning

För 50 år sedan avskaffades de särskilda lönelistor som gällde för kvinnor. Kvinnolönerna var lägre än männens löner eftersom det ansågs att kvinnligt arbete var lite mindre värt. Istället skulle lika lön för lika arbete gälla. Men så blev det inte. Än idag är vår arbetsmarknad extremt könsuppdelad; män jobbar främst i privat sektor och kvinnor i offentlig. I sektorer där de flesta är kvinnor tjänar alla, inklusive männen, mindre än vad man gör i sektorer där det jobbar flest män. Anställda i kvinnodominerade branscher, i såväl privat som offentlig sektor, förlorar flera tusen kronor varje månad jämfört med sina kollegor i mansdominerade sektorer.

Synen på kvinnligt och manligt arbete består, trots att den allmänna opinionen tycker att det är orimligt. Nu får vi det bekräftat i en ny undersökning från Novus Opinion, där 350 personer av allmänheten i Norrbotten tillfrågats om de tycker det är rimligt att kvinnor i genomsnitt ska få flera tusen kronor lägre lön än män. **90 procent** svarade nej.

Allmänna opinionen tycker en sak men verkligheten är en annan. En orsak är att löneskillnaderna skär tvärs igenom de olika sektorer där fack och arbetsgivare tecknar löneavtal. På lång sikt går det att förändra dagens könsuppdelade arbetsmarknad och lönestruktur, främst genom särskilda utbildningsinsatser, ändrade attityder och ökade ambitioner att anställa fler av det könet som är i minoritet på just den arbetsplatsen. En långsiktig process som kan ta kanske ytterligare 75 år att förändra. Men har vi råd att vänta?

Vi står inför en generationsväxling där många medarbetare i välfärdssektorn går i pension. Det behöver anställas tusentals personer i Norrbottens kommuner och landsting de kommande decennierna. Kommer välutbildade kvinnor och män att söka arbeten i branscher och sektorer där lönen är flera tusen kronor lägre i månaden? Ska vi klara att utveckla kvaliteten i välfärden, attrahera unga akademiker, måste kommuner, landsting, regioner och privata vårdföretag ha konkurrenskraftiga löner.

Vision har efterlyst ett forum där arbetsmarknadens parter och regeringen möts och tar ett gemensamt ansvar. Med regeringens nyligen inrättade delegation för ett jämställt arbetsliv ser vi en möjlighet att skapa sådana arenor och tillsammans hitta lösningar som får bort de strukturella löneskillnaderna. Att problemet kräver gemensamma lösningar är en uppfattning som får starkt stöd av allmänheten i vår undersökning.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Annika Strandhäll".

Annika Strandhäll
Förbundsordförande Vision

Sammanfattning Norrbotten

- Hela 90 procent eller nio av tio tillfrågade tycker det är orimliga löneskillnader mellan kvinnodominerade och mansdominerade jobb
- Flest som instämmer i detta, 94 procent, finns i åldern 60+
- Nästan alla kvinnor tycker också så (95 procent) men även 86 procent av männen
- Ser man till sysselsättning så instämmer alla arbetslösa (99 procent) och 94 procent av de studerande
- Liksom 85 procent bland anställda i offentlig sektor (89 procent i privat sektor)

De 90 procent som tycker att löneskillnaderna är orimliga fick en följdfråga: hur kan man bäst minska lönegapet mellan könen. Frågan handlar om hur man kan finansiera minskningen. Här fick de tillfrågade fem alternativ.

- 70 procent svarade att staten, arbetsgivarna och facken måste tillsammans hitta en finansieringslösning
- 11 procent tyckte att anställda i manligt dominerade branscher ska avstå en del av löneutrymmet
- 9 procent svarade att de tyckte att arbetsgivarna i manligt dominerade branscher ska avstå en del till detta
- 4 procent svarade att staten måste skjuta till pengar för att lösa frågan
- 6 procent vet ej

Fler än två av tre i Norrbotten tycker alltså att staten tillsammans med arbetsmarknadens parter måste hitta en finansieringslösning. Vision har tidigare föreslagit att staten och parterna ska sätta sig ned tillsammans i en jämställdhetskommision och ta ett helhetsgrepp. Facken och arbetsgivarna förhandlar om löner inom sina respektive branscher men när det handlar om övergripande strukturer så går det inte att lösa frågan lika lätt. Här behöver politikerna bidra till en lösning. Alternativet är dock att göra ingenting alls och då kanske förändringen tar många decennier, om den alls blir av.

Kort om undersökningen

Företaget Novus Group International AB har gjort ett representativt urval bland allmänheten i Norrbotten i åldersgruppen 18-79 år vad gäller kön, ålder, geografi och politisk preferens 2010. Det slumpmässiga urvalet drogs från Novus slumpmässigt rekryterade panel, främst rekryterad på telefon. Data har samlats in via webben efter att inbjudan sänts ut via e-post.

Totalt har 359 webbintervjuer genomförts under perioden 26 januari – 1 februari 2012. 58 procent av de inbjudna respondenterna svarade efter 1 påminnelse. Ansvarig fältledare på Novus har Fredrik Nilsson (fredrik.nilsson@novusgroup.se) varit.

Frågorna som ställts i undersökningen är:

- Anser du att det är rimligt att anställda i kvinnodominerade yrken och branscher får flera tusen kronor lägre i snitt i månadslön än anställda i mansdominerade yrken och branscher?
- Vilket av följande alternativ tycker du är bäst för att finansiera ett minskat glapp mellan könen?
Svarsalternativ: anställda i manligt dominerade branscher får avstå en del av löneutrymmet/arbetsgivarna i manligt dominerade branscher får avstå en del till detta/staten måste skjuta till pengar för att lösa frågan/staten, arbetsgivarna och facken måste tillsammans hitta en finansieringslösning.

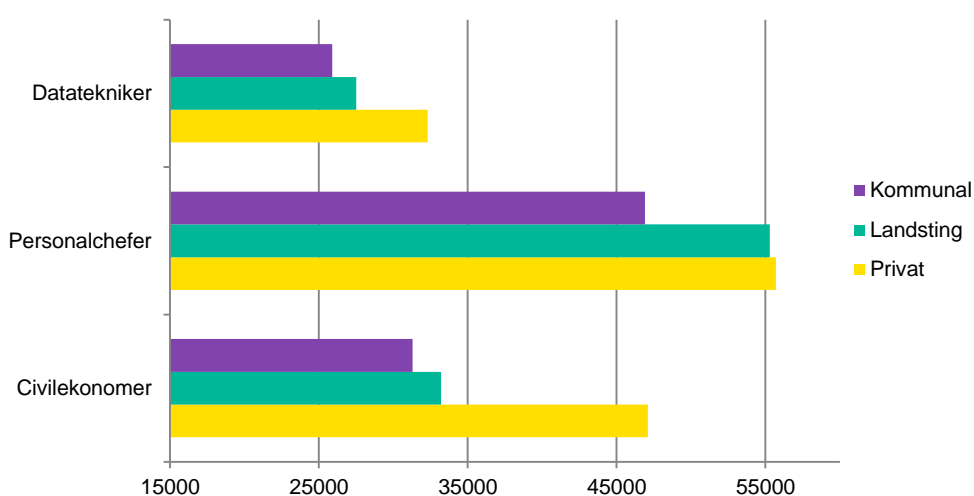
Bakgrund – riket

Kvinnodominerat – mansdominerat?

Vision har jämfört olika yrkesgrupper inom kvinnligt respektive manligt dominerade branscher för att se hur lönerna ser ut för dessa grupper. Vi har tagit del av offentlig statistik från SCB för att visa på de skillnader som finns och som vi vill göra något åt. Siffrorna nedan är rikssiffror.

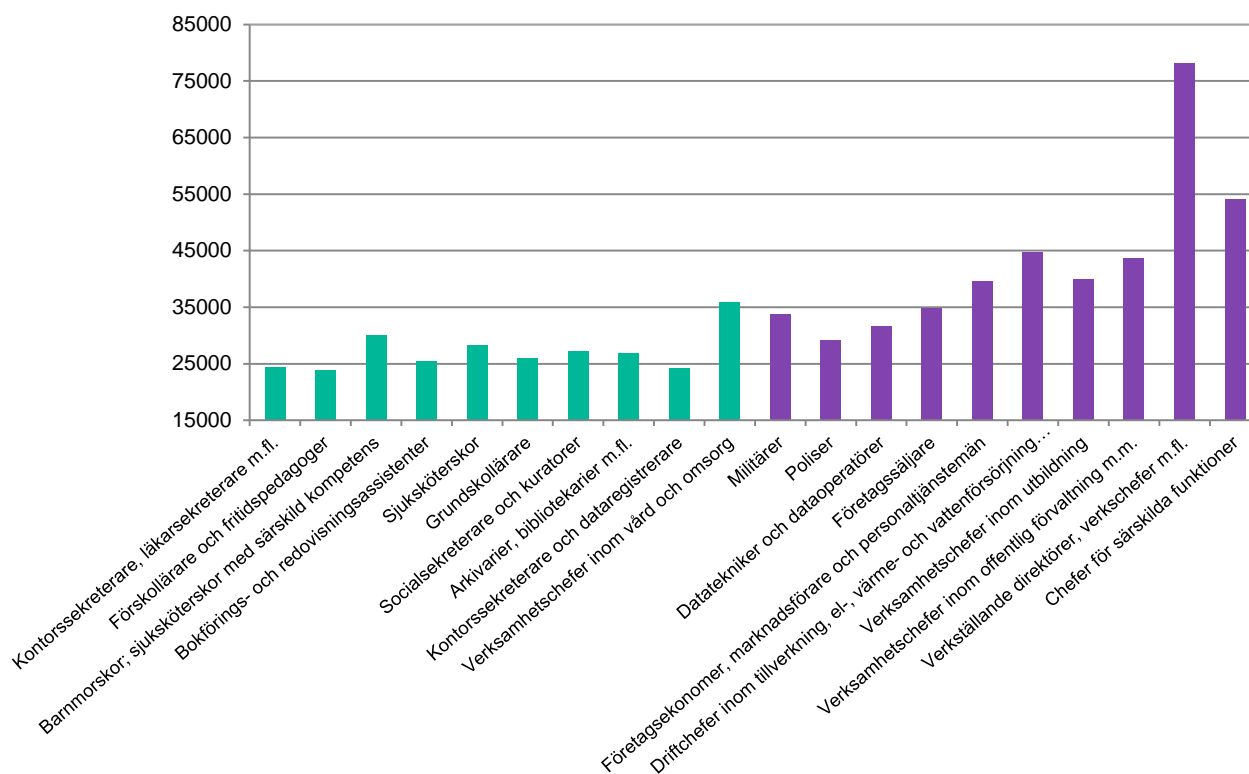
Vi kan efter dessa jämförelser konstatera att i yrke efter yrke, i bransch efter bransch är utvecklingen den att de anställda i kvinnligt dominerade branscher har en lägre lön än sina kollegor inom manligt dominerade sektorer. Vi kan också se att de mest kvinnodominerade yrkena finns inom offentlig sektor och de mest mansdominerade yrkena finns inom privat sektor.

Medellön för tre yrken efter sektor, 2010

I ovanstående bild ser vi exempel på tre yrken där lönerna är lägre inom kommuner och landsting jämfört med samma yrke inom den privata sektorn. Störst är skillnaden för ekonomer.

Ex på medellön för mans- och kvinnodominerade yrkesgrupper 2010

Bilden visar medellönerna för ett antal kvinnodominerade yrken (gröna staplar), respektive mansdominerade yrken (lila staplar).

Varför blev det så här?

Slutsatsen av de presenterade jämförelserna är att snart sagt alla kvinnodominerade yrkeskategorier har lägre löner än manligt dominerade yrken, samt att lönerna för samma yrkesgrupper konsekvent skiljer sig åt beroende på om en person arbetar i en manligt eller kvinnligt dominerad del av arbetsmarknaden.

Frågan är då – vad beror det på? Är det så att kvinnors arbete generellt sett värderas lägre än mäns? Eller kan det också ha betydelse att många kvinnor arbetar i offentligt finansierade verksamheter, finansierad med gemensamma medel, och därmed värderas lägre?

Till detta faktum vill vi lägga till att kvinnor i större utsträckning än män har högskole- eller universitetsutbildning. Många kvinnor inom den sektor där Visions medlemmar till stor del finns har en högre utbildning jämfört med manligt dominerade branscher, oavsett utbildningsnivå.

Oavsett om kvinnors arbete värderas lägre än mäns, eller om det handlar om vilken typ av verksamhet man befinner sig i så handlar det om ett gammalmodigt sätt att se på löner. Vision anser att det inte finns någon anledning att professionellt arbetande kvinnors arbete idag ska värderas lägre på det sätt som sker inom arbetslivet i dag.

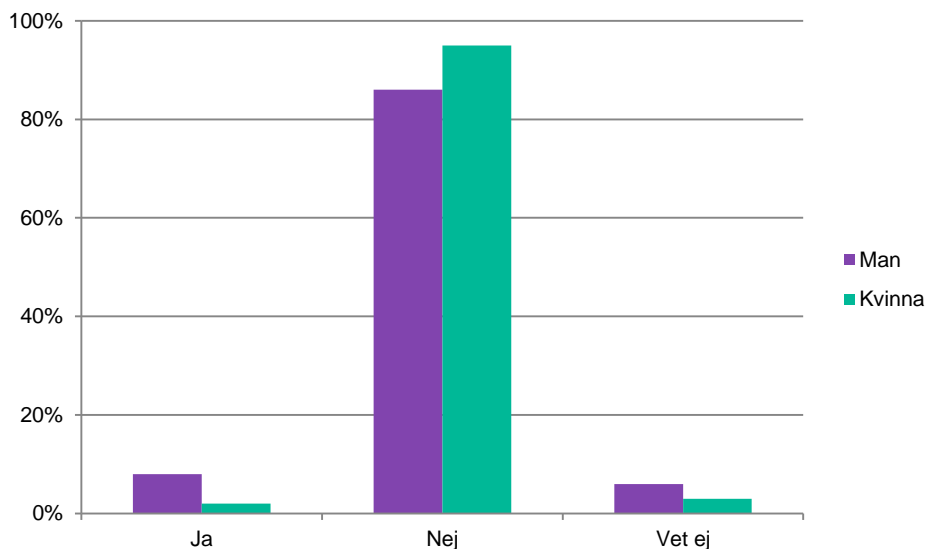
Vision anser också att det finns anledning att se över och diskutera om det verkligen är så att det är rationellt att på ett strukturellt sätt göra stora skillnader mellan olika branscher på det sätt som sker idag. Den exportdrivande industrin skulle med all sannolikhet ha betydande svårigheter att producera om det inte fanns en servicesektor och en välfärdssektor och en social infrastruktur som innebar att det finns barnomsorg, äldreomsorg, utbildningsväsende som producerar välutbildad arbetskraft, sjukvård och så vidare.

I Sverige finns en bred uppslutning kring det samhälle vi valt att ha, ett samhälle med demokrati, rättssäkerhet och hög generell välfärd. För att det samhället ska fortsätta utvecklas krävs att de företag, institutioner och individer som tillhandahåller samhällsliga tjänster kan göra det med högt förtroende hos medborgarna. Medborgarna har rätt att förvänta sig hög kompetens och hög effektivitet i service och välfärd. Denna rättmätiga förväntan riskerar att hotas om service- och välfärdsproducenterna inte kan konkurrera om den kompetenta arbetskraften genom att erbjuda väl så goda villkor som inom till exempel industrin.

Vad tycker allmänheten i Norrbotten?

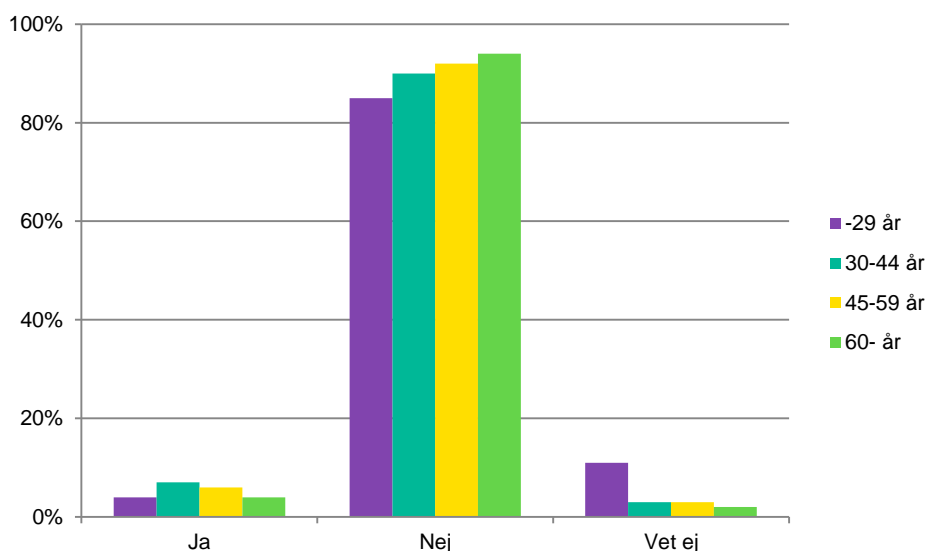
Orimliga löneskillnader anser majoriteten

Anser du att det är rimligt att anställda i kvinnodominerade yrken och branscher får flera tusen kronor lägre i snitt i månadslön än anställda i mansdominerade yrken och branscher?

I undersökningen har vi ställt frågan "Är det rimligt att anställda i kvinnodominerade yrken och branscher får flera tusen kronor lägre i snitt i månadslön än anställda i mansdominerade yrken och branscher?". 90 procent svarade nej. Bland kvinnor anser 95 procent att det är orimligt och bland männen 86 procent.

Anser du att det är rimligt att anställda i kvinnodominerade yrken och branscher får flera tusen kronor lägre i snitt i månadslön än anställda i mansdominerade yrken och branscher?

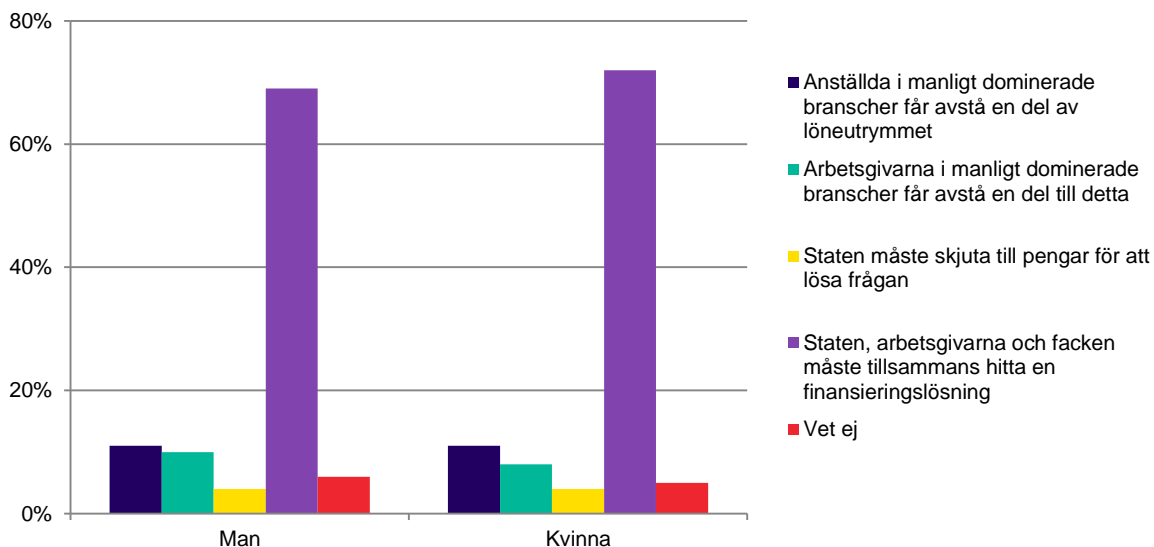
Den största andelen av dem som tycker att löneskillnaderna är orimliga finns i åldersgruppen 60+ år (94 procent) medan de som är under 29 år i något mindre grad anser att det är orimligt (85 procent).

Detta kan bero på att den som hunnit jobba ett helt yrkesliv har haft större möjlighet att reflektera över dessa frågor än den som är relativt ny i arbetslivet.

Säkerligen funderar den äldre åldersgruppen även på sin egen pension och hur den påverkas av livslönen. 96 procent av pensionärerna anser att löneskillnaderna är orimliga. Bland arbetare och tjänstemän anser 83 respektive 89 procent att löneskillnaderna är orimliga.

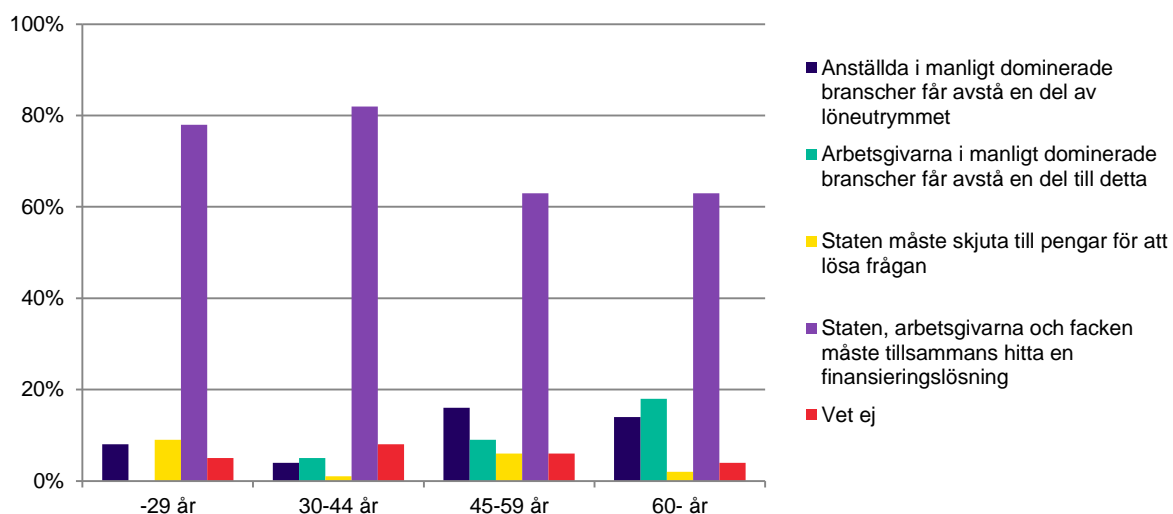
Staten, arbetsgivarna och facket måste hitta en lösning

Vilket av följande alternativ tycker du är bästa sättet att finansiera ett minskat lönegap mellan könen?

På frågan vilket alternativ man tycker är bäst för att finansiera ett minskat glapp mellan könen svarar en klar majoritet, 70 procent; ”Staten, arbetsgivarna och facken måste tillsammans hitta en finansieringslösning”. Även här var det något fler kvinnor än män som förordade alternativet (72 procent jämfört med 69 procent).

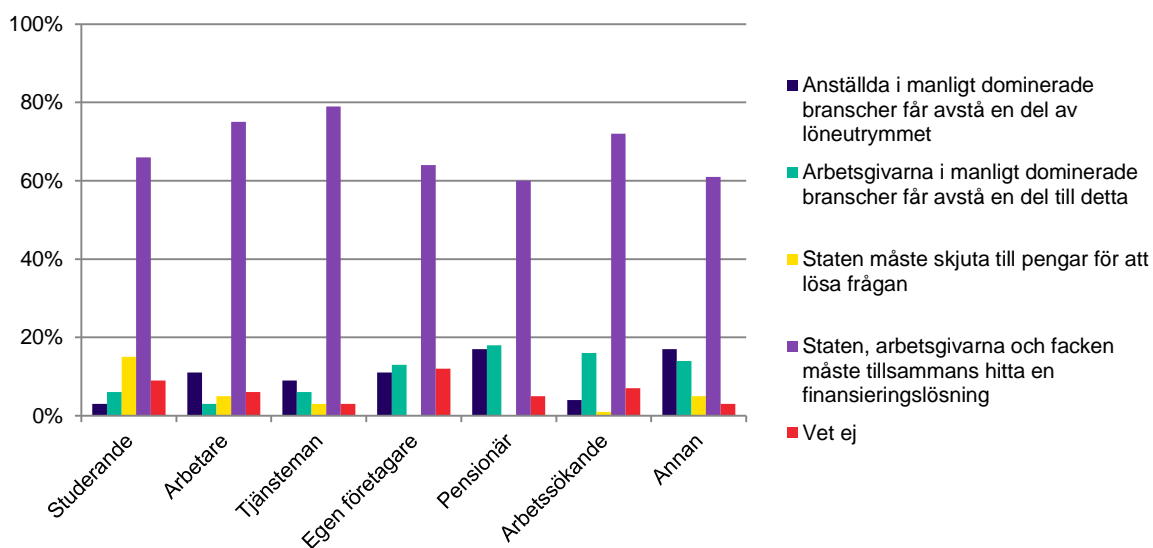
Vilket av följande alternativ tycker du är bästa sättet att finansiera ett minskat lönegap mellan könen?

Åldersgruppen under 29 år och 30-44 år är mest positiva till en trepartslösning (78 respektive 82 procent). Denna grupp är på väg ut på arbetsmarknaden eller i full gång med karriären och har mest att vinna på att arbetsgivare, fack och staten tar ett gemensamt ansvar för den rådande lönestrukturen. Minst positiva i Norrbotten till denna lösning är åldersgruppen över 45 år (63 procent). Ser man till sysselsättning så är tjänstemän (79 procent) och arbetare (75 procent) mest positiva till lösningen.

Bland pensionärer anser var sjätte (17 procent) att anställda i manligt dominerade branscher bör avstå en del av löneutrymmet för att minska lönegapet. Det är lika många män som kvinnor (11 procent) som tycker att anställda i manligt dominerade branscher bör avstå en del av löneutrymmet.

Vilket av följande alternativ tycker du är bästa sättet att finansiera ett minskat lönegap mellan könen?

Nästan var femte pensionär (18 procent) tycker att arbetsgivarna i manligt dominerade branscher bör avstå en del av löneutrymmet, att jämföra med bara 3 procent bland arbetare.

Orimliga löne- skillnader i Norrbotten

**För frågor om undersökningens innehåll,
kontakta Visions biträdande förhandlingschef**

Eva-Lotta Nilsson
eva-lotta.nilsson@vision.se
070 584 99 29

Presskontakter

Presschef Peter Bloch
peter.bloch@vision.se
Telefon 070 255 13 37

eller Visions förbundsordförande

Annika Strandhäll
annika.strandhall@vision.se
08 789 63 19